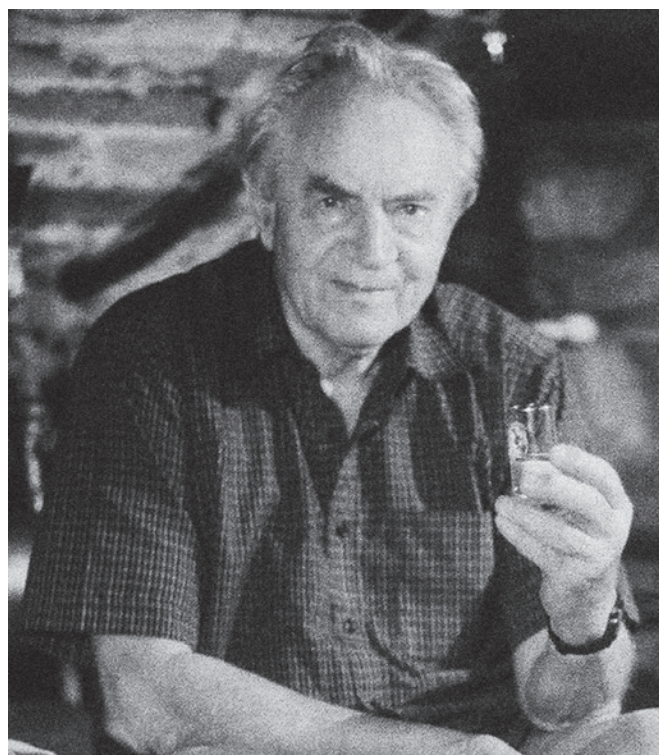

Historický rozhovor s legendou: doc. MUDr. Alois Kopecký, CSc. (1920–2013)

O panu docentovi Kopeckém jsme říkali, že je o dva roky starší než inzulin. Byl naším učitelem dětské endokrinologie a diabetu, založil moderní českou dětskou diabetologii a k tomu, jakoby mimochodem, nás naučil rozumět duši nemocného dítěte i jeho rodičů – a trochu snad i životu vůbec.

V předvečer jeho 85. narozenin, v roce 2005, jsme navštívili manžele Kopeckých v jejich vilce ve Zbuzanech. Rádi si s Vámi atmosféru tohoto setkání připomeneme právě v těchto dnech, kdy uplynulo sto let od prvního podání inzulinu diabetickému dítěti.

Během celého života jste s manželkou hodně cestovali. Jaká byla a je naše medicína ve srovnání se světem?

Naše medicína byla vždycky dobrá. Když jsme kdysi v 60. letech poprvé přijeli ve Francii do diabetické kolonie v Saint Brieux, ustrnuli jsme nad tamní hygienou. Skleněné stříkačky tam vyvařili jenom jednou, na začátku, pak visely na provázku v desinfekci a během celého tábora si je tam děti braly a píchaly si s nimi inzulin. Oni měli dia-tábory dávno, od roku 1953. Ale Československo s nimi začalo už v roce 1936, jako první v Evropě.

Kdy vás napadlo věnovat se medicíně?

To jsem byl malé dítě. Můj strýc byl kovářem v Pozdni u Slaného. Zemřela jim malá dcerka na meningitidu a moji rodiče mě tam půjčili, abych je potěšil. Dýmal jsem měchy, držel jsem podkovy, vychodil jsem tam i první třídu. A dostal jsem černý kašel. Jezdil za mnou vousatý pan doktor Pastyřík ze Mšece. Moc jsem ho obdivoval a řekl jsem si, že půjdu na medicínu.

S rodiči jsem potom bydlel ve Štětí nad Labem v Sudetech. Hráli jsme si tam s německými dětmi a dobře jsme si rozuměli, naučil jsem se přitom německy. To až později Hitler zasel nenávist a s Němci přestala být řeč. A v roce 1938 jsme my byli ti první vyhnání, ne Němci.

Byl jste také nadšeným Sokolem...

V Sudetech platilo, že co Čech, to Sokol. Vyrůstal jsem v sokolské rodině – v Sokole jsem byl žákem, dorostencem, dotáhl jsem to až na cvičitele mužů, cvičil jsem na všech všesokolských sletech. To byla občanská organizace! Tělocvik, ale i kultura. V Sokole jsme hráli divadlo. Sokol byl v každé malé vsi, i když tam třeba nebyl ani kostel. To všechno komunisté zničili, celé podhoubí občanské společnosti. Byl to jeden z jejich největších hříchů.

Jaké byly vaše začátky na lékařské fakultě?

Rodiče neměli moc peněz. Doma se rozhodovalo o tom, zda půjdu na medicínu, nebo na kněze. Jít na kněze, to nic nestálo. Medicína byla drahá. Ale nakonec jsem šel na medicínu. V říjnu 1939 jsem nastoupil na pražskou lékařskou fakultu, kde nás učil anatomii prof. Borovanský. Přišli jsme za ním, zda na Dušičky bude volno, a on řekl: „Je sice absurdní, aby anatom světil dušičky, ale – máte volno.“

Za pár dní byl pohřeb Jana Opletala. Řádili jsme po Praze a převraceli německá auta. Čekali jsme, co se stane, a přišel 17. listopad. Tu noc jsem na koleji naštěstí nebyl, to mě zachránilo před koncentrákem. Ale s medicínou byl na šest let konec.

Přes válku jsem se protloukal všelijak. Třikrát jsem utekl pracovnímu nasazení. Měl jsem dvě bydliště – na Mělníku a v Praze. Když mě povolali na Mělník, řekl jsem, že je to omyl, že bydlím v Praze, a naopak. Ale v Praze mě pak určili do Německa k luftschutzpolizei. Ta musela za náletu chodit po ulicích a střílet lidi, co chtěli rabovat. To se nedalo přežít, všichni tam zůstali. Bydlel jsem v podnájmu u Němky, paní Demartini. Přišli pro mě a bytná jim řekla: „Sie können warten.“ Já byl schovaný vzadu v kamrlíku. Báł jsem se, ale naštěstí za chvíli odešli.

Jak jste se dostal k pediatrii?

V roce 1950 jsem nastoupil v Kolíně, kde byla primářkou dětského oddělení dr. Mádllová, velká komunistka. Poslala mě na stáž, abych se vyučil na primáře a nastoupil na Mělník. A tak jsem přišel na II. dětskou kliniku k prof. Houšťkovi, který mi brzy nabídl místo sekundáře. Dr. Mádllová tam přijela na vizitu a řekla prof. Houšťkovi, ať mě pošle na Mělník. Houštěk jí odpověděl: „O tom nerozhodujete vy. Kopecký zůstane v Praze.“ Z Kolína pak poslali posudek, že jsem nepřítelem lidově demokratického zřízení a že poradny, které jsem vedl, matky přestaly navštěvovat.

Přes polovinu života jste prožil v diktaturách, a přesto jste si uchoval svoji tvář. Jak se vám to dařilo?

Ta stupidita komunistického režimu byla až k smíchu... Houštěk jednou zařídil díky svému přátelství s prof. Zetterströmem ze Stockholmu zájezd pro studenty a učitele do Švédska. Já ten zájezd organizoval. Před odjezdem za mnou přišel muž a říkal: „My víme, že jste spolehlivý. Budete vše sledovat a hlásit, máte krycí jméno Ratibořický. Po návratu si vás najdu a budete referovat.“

Ve Švédsku to bylo báječné. Tam svobodný a bohatý svět – a my zpoza železné opony. Byli jsme u Zetterströmů na večeři a pak nás prováděl po Stockholmu jeden český emigrant. Říkal nám: „Před válkou platila jedna švédská koruna stejně jako česká, byli jsme stejně bohatí. A teď se podívejte...“ V jedné hospodě si náš student sedl ke klavíru a začal hrát. Hostinskému se jeho hra líbila a nabídl mu místo za slušné peníze. To by tedy byl pro náš zájezd pěkný průšvih, kdyby někdo emigro-

val. Tak jsem mu vysvětlil, že by měl nejdříve doma dostudovat a pak se rozhodnout, kde bude žít. Vrátil se s námi.

Po návratu se ozval ten tajný. Jen co jsem tam přišel, řekl: „Nepotřebuji nic slyšet. Zachoval jste se jako vlastenec, když jste přesvědčil toho medika.“ Měl mezi námi totiž dalšího zpravodaje. A to bylo všechno, ale klidně jsem se mohl ocitnout na seznamu tajných spolupracovníků.

Podruhé jsme byli s mediky ve Finsku. Do zájezdu byl do-
datečně zařazen učitel marxismu-leninismu doc. Rudolf Künst-
linger. Z toho jsme neměli radost. Ve Finsku jsem byl popr-
vé v sauně. Potili jsme se, nálada byla uvolněná. Skočili jsme
do ledové řeky a pak usedli k večeři. Někdo z Finů se zeptal
doc. Künstlingera: „Šel by ve Finsku také zřídit socialismus?“
A on odpověděl: „Šlo by to. Ale byla by to škoda.“ A tak zá-
brany padly.

Měl jste v medicíně nějaké vzory?

Mým prvním vzorem byl prof. Charvát. Už před více než půl
stoletím jsem chodil na jeho semináře. Těm, kteří ho už neměli
možnost poznat osobně, moc doporučuji přečíst si i dnes jeho
knížky *Život, adaptace a stress* a *Člověk a jeho svět*. Jsou skvělé
i po tolika letech. Profesora Charváta mi denně připomíná lito-
grafie od Cyrila Boudy, kterou mám ve své pracovně.

Druhým vzorem mi byl prof. Houštěk. Byl vzorem i v pracovi-
stosti. Při ranním kolektivu rekapituloval plánované akce a říká-
val: „To toho zase dneska máme...“ A já na něm viděl, že by byl
nerad, kdyby toho tolik nebylo. Právě Houštěk vybudoval to
naše takzvané socialistické zdravotnictví. S plnou zodpověd-
ností za pacienty a s plným nasazením lékařů. Také díky tomu
naše pediatrie stále dobře funguje.

Kouzlo společného večera ve Zbuzanech se nachýlilo k zá-
věru. Setkali jsme se pak ještě několikrát, pan docent jezdil
do posledních let na naše nové dia-tábory i na Dny dětské en-
dokrinologie. Když jsme se v dubnu 2013, v jeho téměř 93 le-
tech, dozvěděli smutnou zprávu o jeho skonu, uvědomili jsme
si, že roli seniorů už pomalu přejímáme my...

JAN LEBL, STANISLAVA KOLOUŠKOVÁ

Foto – archiv autorů

LITERATURA

Lebl J, Koloušková S. **Večer u Kopeckých**. Setkání se dvěma le-
gendami české pediatrie – pětáosmdesátníkem doc. MUDr. Aloisem
Kopeckým, CSc., a jeho manželkou MUDr. Boženou Kopec-
kou. Ces-slov Pediat 2005; 60(6): 311–313.